

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Венцислав Людмилов Петров, преподавател в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, член на научното жури съгласно Заповед No 21-932/07.05.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. „Право“ (Гражданско и семейно право)”

Дисертант: Никола Петев Йовчев, задочен докторант към Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Тема на дисертационния труд: „Действие на завета по българското наследствено право“

1. Данни за докторанта

Никола Петев Йовчев е завършил Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, специалност „Право“, през 2019 г. Зачислен е като докторант в задочна форма на обучение в Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през март 2020 г. с научен ръководител доц. д-р Велина Тодорова. Отчислен е с право на защита през 2024 г. От 2021 г. до днес работи като правен експерт в Конституционния съд на Република България – обстоятелство, което вероятно благоприятства научните му изследвания.

2. Данни за процедурата

Представените документи удостоверяват, че докторантът отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 ЗРАСРБ и чл. 25 ППЗРАСРБ. Налице са изискуемите от нормативната уредба документи, вкл. декларация за оригиналност, заповед за отчисляване на докторанта с право на защита, списък на публикациите и текст на самите публикации, автобиография. Няма данни за нарушения в процедурата.

[Type here]

3. Дисертационен труд

Дисертационният труд е разработен на 260 страници, от който текстът на изследването заема 247. Обемът отговаря на наложилите се в България изисквания за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

Темата на изследването едновременно е класическа и отличаваща се с особена актуалност. Тя има широко практическо приложение, засилило се в последните десетилетия с възстановяването на свободната стопанска инициатива и натрупването на разнообразни по съдържанието си имуществени права в патримониума на физическите лица. Може да се дискутира дали заглавието на труда не е по-тясно от съдържанието му, доколкото в него са разгледани и други аспекта на завета, извън действието, напр. видовете завети и възможните му обекти.

В библиографията са посочени 103 заглавия (монографии, студии и статии), от които 98 на български език и 5 на чужди езици (английски и руски). Направени са 415 бележки под линия. Използвани са почти всички относими изследвания на български език, както и малко на брой заглавия от относима към проблемите чуждестранна литература.

Трудът е структуриран в увод, шест глави и заключение. Всяка глава е разделена на структурни подразделения от няколко степени. Може да се препоръча обобщаване на разглежданите въпроси в по-малко на брой и по-широки по обхват глави.

В увода е аргументирана актуалността на изследването, посочени са задачите и използваните методи на изследване, обоснована е логическата последователност на изследването. Може да се препоръча изрично излагане на тезата на дисертацията още в увода.

Глава първа е озаглавена „Възникване и развитие на завета“. Разгледано е възникването на института в римското право, както и развитието на уредбата в българското законодателство. Положително може да бъде оценено обстоятелството, че дисертантът не само поднася информация, но прави свои изводи за развитието на уредбата и тенденциите в това развитие. Може да се препоръча по-задълбочен анализ на историческото развитие на завета в основните европейски законодателства.

Глава втора е наименована “ Правна същност на завета. Характеристика и разграничения. Значение на модалитетите“. Разгледани са белезите на завета като вид сделка; анализирани са възникващите за заветника права; обърнато е внимание под какви модалитети може да бъде завета; извършена е съпоставка със сходни правни явления. От последните най-голямо внимание заслужава извеждането на приликите и

[Type here]

отликите с частното правопримство по отношение на общината в хипотезата на чл. 11 Закона за наследството.

В Трета глава са разгледани различните видове завести – пряк и косвен; според обекта, който се завещава; прехвърлителен и учредителен завет (може да се препоръча заглавието на последния раздел да бъде такова). Дисертантът прави изводи относно различните нужди на завещателя и/или на заветника, които задоволява всеки от видовете завет.

Глава четвърта носи наименованието „Предмет на завета“. Разгледани са различните субективни права, които могат да се прехвърлят чрез завет; посочено е и кои не биха могли да бъдат отчуждени по този начин.

Глава пета е наименована „Обстоятелства, възпрепятстващи действието на завета“. В нея са разгледани основанията за нищожност и унищожаемост на завета, както и видовете отмяна на завет.

Последната глава носи названието „Отговорност на заветниците“. В нея са анализирани хипотезите на чл. 66, ал. 2 и на чл. 68 ЗН, касаещи конкуренцията между кредитори и заветници при удовлетворяване от наследника, както и намаляването на завет заради възстановяване на запазена част.

В заключението на дисертационния труд са обобщени достигнатите научни изводи. Може да се препоръча систематизирането в тази част на предложенията *de lege ferenda*, направени в различните части на труда.

Цялостният прочит на труда показва, че авторът му има добри познания в различните дялове на частното право.

4. Други публикации на докторанта по темата на дисертационния труд

Докторантът е представил четири научни публикации по темата на дисертацията – 1. Йовчев, Н. Защита на кредиторите при особеното правопримство по чл. 11 от Закона за наследството. - Правна мисъл, 2020, No 4, с. 23-41; 2. Йовчев, Н. Видовете завет и техните практически особености. - Правна мисъл, 2022, No 4, с. 78-94. 3. Йовчев, Н. Видовете завет и техните практически особености. – В: Сборник научни изследвания в чест на проф. Цанка Цанкова“. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2023, с. 312-324; 4. Йовчев, Н. Особен предмет на завета. - Правна мисъл, 2024/ No 1.

С това са изпълнени наукометричните изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Достигнатите в тези статии научни изводи са инкорпорирани в дисертационния труд, поради което няма да бъдат обект на отделно разглеждане. Те отразяват пътя на

проведеното от докторантът изследване и постепенното достигане от него до оригинални и обосновани научни изводи.

5. Автореферат

Авторефератът е в обем от 32 страници. Той съдържа аргументация за актуалността на изследването; предмет, цел и метод на изследването; излагане на структурата; кратко изложение на съдържанието на дисертационния труд, в което са посочени и твърдените от докторанта научни приноси, публикации по темата на дисертацията. Може да се направи извод, че авторефератът отговаря на изискванията за съдържание.

6. Научни приноси

Дисертационният труд съдържа редица научни приноси, представляващи авторови тези или оригинални аргументи към вече изложени в доктрината гледища. Тук ще бъдат посочени някои от тях, без претенции за изчерпателност.

Приносен характер има разглеждането на завета в съответствие с неговите икономически и социални цели – похват, който трябва да бъде следва във всяко едно частноправно изследване.

Като принос следва да бъдат посочени и резултатите от историческото изследване на развитието на завета и извеждането на тенденциите в него.

Макар и не като научен принос (доколкото се касае не за резултат, а за способ за изследване), положително следва да бъде оценен начина на използване на сравнителноправния анализ (основно на италианското законодателство) – не като изкуствено обособена част на изследването, нямаща връзка с останалите части, а като имплементиран в различните раздели анализ, съпътстващ останалите научни методи.

Оригинален характер имат и резултатите от извършените отграничения от различни правни явления (извън типичните за литературата ни съпоставки).

С приносен характер е тезата, че *de lege ferenda* действието на чл. 37, ал. 1 ЗН следва да бъде ограничено единствено до безвъзмездните разпореждания от страна на заветника или дарения.

Същият характер има и анализа на въпроса от кой момент следва да се дължат плодовете при отменен заради възстановяване на запазената част завет, както и формулираното в този смисъл предложение *de lege ferenda* (с. 240).

Оригинални са и аргументите, приведени в полза на едно от вижданията по спора дали заветът на индивидуално определена вещ се отменя чрез сключване на

[Type here]

предварителен договор, както и каква е съдбата на задължението за сключване на окончателен договор (с. 225-226).

Следва да бъдат окачествен положително и направеният извод за невъзможността обект на завет да бъдат фактически състояния като търговската клиента (мнението на автора досежно завета на владение е дискуссионно, но по този въпрос доктрината няма единомислие).

Оригинален характер има и тезата на с. 105, че забраната за прекратителен срок, съчетана с конверсия (неточно наречена от автора трансформация) в завет на плодopolзване следва да се разпростре *de lege ferenda* и върху частното завещателно разпореждане.

7. Критични бележки и препоръки

Към работата могат да бъдат отправени и някои критики и препоръки. Те са направени единствено с цел да подпомогнат докторанта при евентуалната му бъдеща изследователска работа и не омаловажават научните му приноси.

В увода следва да бъде ясно открoена тезата на дисертационния труд – основните твърдения на докторанта по поставения научен проблем, които той впоследствие защитава с анализа си във всички глави.

Традиционно е възприето дисертационният труд да е структуриран в три или четири глави. Това не е самоцелно, а има за задача да покаже дали докторантът има способността да извършва научни обобщения.

При наименоването на главите и разделите са налице някои неточности. Напр. транслативната и конститутивната сукцесия са видове правопримемство, а не видове завет, както би могъл да остане с впечатление читателят при трета глава. Глава пета е наименована „Обстоятелства, възпрепятстващи действието на завета“, но унищожаването всъщност не възпрепятства настъпването на действието на завета, а води до отпадане с обратна сила на вече настъпилите му последици. При намаляване на завет за възстановяване на запазена част няма как да става въпрос за отговорност на заветника, както гласи заглавието на шестата глава.

Може да се препоръча използване на правна литература на други езици, освен на английски и руски. Както авторът сам отбелязва, при създаването на българското гражданско (вкл. наследствено) законодателство е използвана рецепция основно от френското и италианското законодателство (разпоредби от последното нееднократно са цитирани от дисертанта). Това важи както за създаването на отменения Закон за наследството от 1890 г., така и за действащия нормативен акт от 1949 г. Докторантът е [Type here]

отбелязал в автобиографията си, че владее италиански език – обстоятелство, което би благоприятствало анализирането на литературата при приложението на Codice civile от 1865 г. и от 1942 г.

Могат да бъдат направени и някои технически бележки. Цитирането на източниците на много места не следва библиографските правила, а и не е уеднаквено (напр. на някои места градът на издаване се сочи преди издателството, на други места е обратното). Наименованието на списанието, в което е публикувана съответната статия, не се поставя в кавички, а годината се сочи преди броя (напр. Съвременно право, 2020, No 4).

На редица места в труда се срещат някои житейски или неточни от правна гледна точка изрази. Така например в увода се сочи, че „този труд е насочен към разглеждането и анализирането на спорадичната информация, предложена от различни източници“. На с. 8 пише, че „генезисът на идеята за завета настъпва в рамките на римското право“; на с. 9 – че наследственото право „система от норми, уреждаща определен дял от обективното право“ (наследственото право, всъщност е дял, регулиращ определен кръг обществени отношения). Многократно използваният термин „исторически прочит“ може да бъде заменен с „исторически анализ“. На с. 217 се говори за „разваляне на завещателни разпореждания поради измама“.

8. Изводи

Въз основа на гореизложеното може да бъде направен изводът, че въпреки някои допуснати неточности, докторантът е извършил задълбочено проучване чрез разнообразни методи на изследване и чрез тях е достигнал до оригинални научни изводи или до нови аргументи в полза на вече изложени в литературата тези. Вижданията му са добре аргументирани, което показва изградена способност за самостоятелни научни изследвания.

9. Заключение

Въз основа на всичко гореизложено гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. „Право“ (Гражданско и семейно право) на докторанта в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ Никола Петев Йовчев.

18.06.2024 г.

Рецензент:.....

(доц. д-р Венцислав Л. Петров)

[Type here]